

Betænkning

over forslag til lov om revision af den kommunale inddeling i Århus, Odense og Ålborg byområder.

(Afgivet af udvalget den 14. maj 1969).

Udvalget har holdt 9 møder og har herunder haft samråd med indenrigsministeren, som endvidere skriftligt har besvaret spørgsmål fra udvalget.

Der er modtaget mundtlige og/eller skriftlige henvendelser fra:

Bymæssige Kommuner,
Århus byråd,
Århus amtsråd,
Sammenslutningen af Forstadskommuner ved Århus,
Samarbejdsudvalget for Elev, Elsted, Hjortshøj-Egå og Todbjerg-Mejlby kommuner,
Beder-Malling,
Borum-Lyngby,
Brabrand-Årslev,
Hasle,
Harlev-Framlev,
Holme-Tranbjerg,
Mårslet,
Ormslev-Kolt,
Sabro-Fårup,
Skødstrup,
Solbjerg,
Tilst-Kasted,
Todbjerg-Mejlby,
Vejlby-Risskov,
Viby og Åby sogneråd,
et mindretal i Brabrand-Årslev, Hasle, Tilst-Kasted og Åby sogneråd,
Den konservative Vælgerforening i Borum-Lyngby, Lading og Sabro-Fårup Kommuner,
Åbyhøj Handelsstandsforening,
arkitekterne Ib Møller og Sv. E. Wichmann og landinspektør E. K. Kold samt repræsentanter for beboerne i den nordlige

del af Solbjerg kommune.
Odense byråd,
Forstadssammenslutningen ved Odense,
Allerup-Davinde,
Korup-Ubberud,
Langeskov og
Årslev sogneråd,
bestyrelsen for det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres vælgerforeninger i Brændekilde-Bellinge og Stenløse-Fangel samt
Den konservative Vælgerforening i Årslev.
Ålborg byråd,
Nørresundby byråd,
Ålborg amtsråd og sognerådsforeningerne i Ålborg amt,
Sammenlægningsudvalget for Ferslev-Dall-Volsted, Øster Hornum og Ellidshøj-Svenstrup kommuner,
Nibe kommunes sammenlægningsudvalg,
Hals, Hasseris og Horsens-Hammer sogneråd,
Sammenlægningsudvalget for kommunerne i Nibe-området,
Sulstrup-Ajstrup,
Ulsted,
Vadum,
Vester og Øster Hassing sogneråd,
De politiske kredsorganisationer for socialdemokratiet, det konservative folkeparti, venstre og det radikale venstre i Nørresundbykredsen,
Den socialdemokratiske Vælgerforening i Hasseris,
Hasseris konservative Vælgerforening,
Arbejdernes Fællesorganisation i Nørresundby,

Havnarbejdernes Fagforening i Nørresundby,
Fællesklubben for Danske Svovlsyre- og Superphosphatfabrik,
Nørresundbys detailhandlere og håndværksmestre,
Nørresundby Handelsstandsforening,
repræsentanter for sygekasserne i Nørresundby, Sulsted-Ajstrup, Horsens-Hammer og Vadum samt
Ålborg Murermesterforening.

Udvalgets drøftelser har ført til de nedenfor angivne ændringsforslag fra indenrigsministeren, hvorefter grænserne for de nye bykommuner i videre omfang end efter lovforslaget følger de nuværende kommune-grænser. Det har i udvalget været drøftet, om man også, for så vidt ångår den fremtidige Ålborg kommune, i videre omfang burde sikre, at sammenlægningen kommer til at omfatte hele kommuner, men udvalgets flertal har — uanset at der er sympati for gennemførelsen af totalsammenlægninger, hvor et ønske herom fremføres af vedkommende kommunalbestyrelse — ment at burde overlade fastlæggelsen af de fremtidige kommunegrænser til kommunalreformkommissionen i forbindelse med tilrettelæggelsen af den nye kommuneinddeling i området omkring den nye Ålborg kommune. Udvalget skal i øvrigt henlede opmærksomheden på, at der med hjemmel i den gældende lovgivning om ændringer af kommunernes grænser vil kunne gennemføres mindre grænsereguleringer, hvis der skulle vise sig at være interesse herfor.

Under udvalgets gennemgang af lovforslaget har man drøftet spørgsmålet om oprettelse af lokalråd. Det er flertallets opfattelse, at sådanne organer, hvis de skal have tillagt særlige beføjelser og kunne disponere over offentlige midler, rejser særlige problemer, idet lokalrådene i så fald vil kunne komme til at virke som et tredje folkevalgt organ på lokalplanet og kunne hæmme kommunestyrets effektivitet. Spørgsmålet om oprettelsen af lokalorganer med rent rådgivende eller henstillende funktioner må imidlertid kunne tages op på et senere tidspunkt.

Efter forhandlingerne i udvalget har indenrigsministeren stillet nedenstående ændringsforslag nr. 2, 5, 8 og 10, som er til-

trådt af et *flertal*, og om hvis nærmere indhold henvises til de ledsagende bemærkninger.

Et *mindretal* (Søren Jensen) har stillet nedenstående ændringsforslag nr. 1 og 4, som tilsigter oprettelse af 3 nye kommuner henholdsvis i Århusområdet og i Odenseområdet.

Et *andet mindretal* (Søren Jensen og Peter Nielsen) har stillet nedenstående ændringsforslag nr. 7, som tilsigter oprettelse af 2 nye kommuner i Ålborgområdet benævnt henholdsvis Ålborg kommune og Nørresundby kommune.

Et *tredje mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) er enig med indenrigsministeren i, at der bør foretages omfattende kommunesammenlægninger i de tre storbyområder, så der sikres fælles planlægning og fuld økonomisk udligning i hvert af de tre områder. Men mindretallet har samtidig den opfattelse, at oprettelsen af så store kommuner vil medføre uheldige administrative apparater og manglende kontakt mellem borgere og politikere. Erfaringerne fra København viser også, at de lokale opgaver i byernes enkelte områder ofte løses utilfredsstillende i en så stor kommune, og at man ikke opnår en ensartet behandling af alle kommunens borgere, snarere tværtimod. Derfor foreslår mindretallet gennem ændringsforslagene nr. 3, 6, 9 samt 11-14, at hver af de nye storkommuner opdeles i et antal distriktskommuner, der hver især får tillagt myndighed over lokale opgaver, mens de store fælles opgaver for hele området, herunder først og fremmest den overordnede planlægning, henlægges under det fælles storbyråd. Om den nærmere udformning af denne kommunestruktur henvises til ændringsforslagene og bemærkningerne hertil.

Herefter indstiller et *flertal* (udvalget med undtagelse af Peter Nielsen, Søren Jensen og Krog Hansen) lovforslaget til *vedtagelse* med de af ministeren stillede ændringsforslag.

Et *mindretal* (Søren Jensen) henstiller, at lovforslagets erdelige vedtagelse udsættes, indtil der har været ført realitetsforhandlinger mellem indenrigsministeren, kommu-

nalreformkommissionen og de af forslaget berørte kommuner, således at sammenlægninger i højere grad sker i overensstemmelse med den lokale befolknings ønsker og tarv. Kan denne henstilling ikke følges, indstiller mindretallet lovforslaget til *vedtagelse* med det af ministeren stillede ændringsforslag nr. 10 samt de af mindretallet under nr. 1, 4 og 7 stillede ændringsforslag.

Et *andet mindretal* (Peter Nielsen) henstiller ligeledes, at lovforslagets endelige vedtagelse udsættes, indtil der har været ført realitetsforhandlinger mellem indenrigsministeren, kommunalreformkommissionen og de af forslaget berørte kommuner, således at sammenlægninger i højere grad sker i overensstemmelse med den lokale befolknings ønsker og tarv. Kan denne henstilling ikke følges, indstiller mindretallet lovforslaget til *vedtagelse* med de af ministeren stillede ændringsforslag nr. 2, 5 og 10 samt det af mindretallet under nr. 7 stillede ændringsforslag.

Et *tredje mindretal* (Krog Hansen) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af ministeren stillede ændringsforslag samt de af mindretallet stillede ændringsforslag nr. 3, 6, 9 og 11-14.

Ændringsforslag.

Til § 1.

Af et *mindretal* (Søren Jensen):

1) § 1 affattes således:

„§ 1. Fra den 1. april 1970 sammenlægges følgende kommuner til 3 nye kommuner:

1. En kommune omfattende Harlev-Framlev, Holme-Tranbjerg, Mårslet, Ormslev-Kolt og Viby kommuner.
2. En kommune omfattende Brabrand-Årslev, Hasle, Tilst-Kasted og Åby kommuner.
3. En kommune omfattende Elev, Elsted, Hjortshøj-Egå, Skødstrup, Trige og Vejlbjby-Risskov kommuner.“

Af *indenrigsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (Langkilde, Erik Hansen (Vejle amt), Asger Jensen, Vestergaard Poulsen, A.

Chr. Andersen, Niels Andersen, Arthur Jacobsen, Bernhard Baunsgaard, Samuelson, Ove Hansen, Peter Jørgensen, Evald Kristensen, Th. Mikkelsen, Peter Nielsen og Søgaard):

2) § 1 affattes således:

„§ 1. Fra den 1. april 1970 sammenlægges Århus købstadkommune og Beder-Malling, Borum-Lyngby, Brabrand-Årslev, Elev, Elsted, Harlev-Framlev, Hasle, Hjortshøj-Egå, Holme-Tranbjerg, Mårslet, Ormslev-Kolt, Sabro-Fårup, Skødstrup, Tilst-Kasted, Todbjerg-Mejlby, Trige, Vejlbjby-Risskov, Viby og Aby kommuner samt den nordlige del af Tiset sogn i Solbjerg kommune til en ny kommune, der benævnes Århus kommune“.

Underændringsforslag til ændringsforslag nr. 2.

Af et *mindretal* (Krog Hansen):

3) I næstsidste og i sidste linje udgår „ny kommune, der benævnes Århus kommune“ og erstattes af: „storkommune, der benævnes Århus storkommune.“

Til § 2.

Af *mindretallet* under nr. 1:

4) § 2 affattes således:

„§ 2. Fra den 1. april 1970 sammenlægges følgende kommuner til 3 nye kommuner:

1. En kommune omfattende Allesø-Næsbyhovedbroby, Korup-Ubberud, Lumby og Pårup kommuner.
2. En kommune omfattende Brændekilde-Bellinge, Dalum, Sanderum og Stenløse-Fangel kommuner.
3. En kommune omfattende Allerup-Davinde, Fjordager, Fraugde og Odense kommuner.“

Af *indenrigsministeren*, tiltrådt af *flertallet* under nr. 2:

5) § 2 affattes således:

„§ 2. Fra den 1. april 1970 sammenlægges Odense købstadkommune og Allerup-Davinde, Allesø-Næsbyhovedbroby, Brændekilde-Bellinge, Dalum, Fjordager, Fraugde, Korup-Ubberud, Lumby, Pårup, Sanderum og Stenløse-Fangel kommuner samt Højby sogn i Årslev kommune til en ny kommune, der benævnes Odense kommune.“

Underændringsforslag
til ændringsforslag nr. 5.

Af *mindretallet* under nr. 3:

6) I næstsidste og i sidste linje udgår ”ny kommune, der benævnes Odense kommune“ og erstattes af: „storkommune, der benævnes Odense storkommune.“

Til § 3.

Af et *mindretal* (Søren Jensen og Peter Nielsen):

7) § 3 affattes således:

„§ 3. Fra 1. april 1970 sammenlægges Ålborg købstadkommune og Hasseris, Nørholm, Romdrup-Klarup, Sdr. Tranders og Sønderholm-Frejlev kommuner samt Nøvling sogn i Gunderup-Nøvling kommune til en ny kommune, der benævnes Ålborg kommune. Endvidere sammenlægges Nørresundby, Vadum, Sulsted-Ajstrup og Horsens-Hammer kommuner til en ny kommune, der benævnes Nørresundby kommune.“

Af *indenrigsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (Langkilde, Erik Hansen (Vejle amt), Asger Jensen, Vestergaard Poulsen, A. Chr. Andersen, Niels Andersen, Arthur Jacobsen, Bernhard Baunsgaard, Samuelson, Ove Hansen, Peter Jørgensen, Evald Kristensen, Th. Mikkelsen og Søgaard):

8) § 3 affattes således:

„§ 3. Fra den 1. april 1970 sammenlægges Ålborg købstadkommune og Hasseris, Horsens-Hammer, Nørholm, Nørresundby, Romdrup-Klarup, Sdr. Tranders, Sulsted-Ajstrup og Sønderholm-Frejlev kommuner samt Svenstrup sogn i Ellidshøj-Svenstrup kommune, Dall sogn i Ferslev-Dall-Volsted kommune, Nøvling sogn og den nordlige del af Gunderup sogn i Gunderup-Nøvling kommune, Vadum kommune, bortset fra den vestlige del af kommunen, og den nordøstlige del af Ø. Hornum kommune til en ny kommune, der benævnes Ålborg kommune.“

Underændringsforslag
til ændringsforslag nr. 8.

Af *mindretallet* under nr. 3:

9) I næstsidste og i sidste linje udgår „ny kommune, der benævnes Ålborg kommune“

og erstattes af: „storkommune, der benævnes Ålborg storkommune.“

Til § 4.

Af *indenrigsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (Langkilde, Erik Hansen (Vejle amt), Asger Jensen, Vestergaard Poulsen, A. Chr. Andersen, Niels Andersen, Søren Jensen, Arthur Jacobsen, Bernhard Baunsgaard, Samuelson, Ove Hansen, Peter Jørgensen, Evald Kristensen, Th. Mikkelsen, Peter Nielsen og Søgaard):

10) § 4 affattes således:

„§ 4. Hvor dele af nuværende kommuner skal indgå i de nye bykommuner, kan indenrigsministeren efter indstilling fra kommunalreformkommissionen bestemme, at de resterende dele af kommunerne samtidig sammenlægges med en eller flere andre kommuner i området, jfr. § 4 i loven om revision af den kommunale inddeling, eller at kommunerne i deres helhed eller yderligere dele af dem indgår i de nye bykommuner.“

Underændringsforslag
til ændringsforslag nr. 10.

Af *mindretallet* under nr. 3:

11) „Bykommuner“ ændres til: „storkommuner“ (2 steder).

Som nyt stk. 2 tilføjes:

„Stk. 2. Hver af de i §§ 1, 2 og 3 nævnte storkommuner opdeles i et antal distriktskommuner. De nærmere grænser for distriktskommunerne fastsættes af indenrigsministeren efter indstilling fra kommunalreformkommissionen.“

Ny paragraf.

12) Efter § 4 indsættes som ny paragraf:

„§ 0. I hver af de i §§ 1, 2 og 3 nævnte storkommuner oprettes et storbyråd, der vælges ved direkte valg efter reglerne i lov om kommunale valg.“

Stk. 2. I hver af de i § 4, stk. 2, nævnte distriktskommuner vælges en distriktskommunalbestyrelse ved direkte valg efter reglerne i lov om kommunale valg.“

Ny paragraf.

13) Efter § 4 indsættes som ny paragraf:

„00. I styrelsesvedtægten for de nye stor- og distriktskommuner fastlægges, hvilke opgaver der skal styres af henholdsvis storkommunerne og distriktskommunerne. I styrelsesvedtægten må det sikres, at storbyrådet får tillagt myndigheden over den overordnede planlægning for hele storkommunens område, ligesom storbyrådet fastsætter en fælles beskætningsprocent. Distriktskommunerne skal forestå styrelsen af de opgaver, der kan ledes lokalt af den enkelte distriktskommunalbestyrelse. Af det samlede skattebeløb, som opkræves af storkommunen, fordeles en vis part til distriktskommunerne svarende til udgifterne til de opgaver, den enkelte distriktskommune skal styre. Fordelingen mellem distriktskommunerne skal foretages efter objektive kriterier, herunder befolkningstal, aldersfordeling og befolkningstilvækst.

Stk. 2. Indenrigsministeren udarbejder lovforslag til styrelsesvedtægter for storkommuner og distriktskommuner, eventuelt efter forhandling med de i henhold til § 5, stk. 2, nedsatte fællesudvalg, og afgiver indstilling til indenrigsministeren herom.“

Til § 5.

14) I *stk. 2*, 1. pkt., ændres „kommuner“ til: „storkommuner.“

Bemærkninger.

Til nr. 1.

Der foreslås oprettet tre nye kommuner i Århusområdet. Kommunerne Beder-Malling, Borum-Lyngby, Sabro-Fårup, Todbjerg-Mejlby, Solbjerg og Århus i deres helhed udgår af sammenlægningerne.

Til nr. 2.

Det er for Århusrådets vedkommende foreslået, at Borum-Lyngby, Sabro-Fårup og Todbjerg-Mejlby kommuner i deres helhed medtages i den nye Århus kommune. Ændringsforslaget imødekommer dermed fremsatte ønsker fra de 3 sogneråd.

Til nr. 3.

Der henvises til bemærkningerne under nr. 11-14.

Til nr. 4.

Der foreslås oprettet 3 nye kommuner i Odenseområdet. Kommunerne Årslev og Langeskov i deres helhed udgår af sammenlægningerne.

Til nr. 5.

For Odenserådets vedkommende er det foreslået, at hele Allerup-Davinde kommune i overensstemmelse med sognerådets ønske indgår i sammenlægningen, medens Holev-området i Langeskov kommune, som ønsket af dette sogneråd, holdes uden for den nye Odense kommune.

Til nr. 6.

Der henvises til bemærkningerne under nr. 11-14.

Til nr. 7.

Der foreslås oprettet 2 nye kommuner, der benævnes henholdsvis Ålborg kommune og Nørresundby kommune. Kommunerne Ferslev-Dall-Volsted, Ellidshøj-Svenstrup og Ø. Hornum er i deres helhed holdt uden for sammenlægningerne.

Til nr. 8.

Det er for den nye Ålborg kommune foreslået, at hele Sulsted-Ajstrup kommune indgår i sammenlægningen, medens Stæområdedet i V.-Ø. Hassing kommune i overensstemmelse med sognerådets ønske holdes uden for den nye Ålborg kommune. For Gunderup-Nøvling kommune er der foreslået en ændret grænsedragning, der sikrer, at hele Gistrup-området inddrages i den nye kommune.

Til nr. 9.

Der henvises til bemærkningerne under nr. 11-14.

Til nr. 10.

Efter den foreslåede nye affattelse af §§ 1-3 bliver der alene ved dannelsen af den nye Ålborg kommune og i et enkelt tilfælde ved dannelsen af den nye Århus kommune tale om grænsedragninger, som ikke følger bestående kommune- eller sognegrænser. Det foreslås derfor, at indenrigsministerens bemyndigelse til samtidig med etableringen af de nye bykommuner at løse inddelingsproblemerne for de delte kommuner i over-

ensstemmelse med inddelingslovens § 4 begrænses til disse tilfælde.

Til nr. 11-14.

Gennem disse ændringsforslag ændres betegnelsen for de nye kommuner, der oprettes gennem omfattende kommunesammenlægninger i de tre storbyområder, til *storkommuner*. Derudover opdeles hver storkommune i et antal *distriktskommuner*, der hver især skal forestå styrelsen af de opgaver, der kan løses på det lokale plan, uden at det griber forstyrrende ind i andre kommuners dispositioner og beslutninger. Forslagsstillerne forestiller sig, at hver distriktskommune får et indbyggertal på 50.000-60.000, men størrelsen af afgrænsningen mellem distriktskommunerne må i øvrigt fastlægges efter de lokale forhold og den opgavefordeling, der fastsættes mellem storkommunerne og distriktskommunerne.

Det overlades til kommunalreformkommissionen, der gennem sine tidligere foretagne undersøgelser har et indgående kendskab til problemerne i de tre storbyområder, at fremkomme med indstilling til indenrigsministeren om de nærmere grænser for distriktskommunerne, hvorefter indenrigsministeren endeligt fastsætter grænserne.

Kommunalbestyrelsen for storkommunerne foreslås benævnt „storbyråd“, mens den i distriktskommunerne benævnes „distriktskommunalbestyrelse“ eller i overensstemmelse med lov om kommunernes styrelse „byråd“. Såvel storbyråd som byråd foreslås valgt ved direkte valg i overensstemmelse med reglerne i lov om kommunale valg.

Opgavefordelingen mellem storkommunerne og distriktskommunerne foreslås fastlagt i styrelsesvedtægterne. Det må herunder sikres, at storbyrådet får tillagt beføjelser

til at forestå den overordnede planlægning for hele storbyområdet, så man undgår fejlinvesteringer. Det betyder, at i hvert fald byudvikling, kollektiv trafik, havnevæsen, elforsyning, vandforsyning, hovedkloakering, rensningsanlæg, skolebyggeri og plejehjemsbyggeri må henhøre under storbyrådet. Desuden skal storbyrådet fastsætte en fælles beskatningsprocent for hele området.

Dette er ikke ensbetydende med, at distriktsbyrådene ikke skal have besluttende myndighed. Det vil være muligt at fordele en del af det samlede skattebeløb mellem kommunerne efter objektive kriterier, herunder befolkningstal, aldersfordeling og befolkningstilvækst. Distriktsrådene vil herigennem kunne have beslutningsmyndighed over fritidsforanstaltninger, bl. a. mindre idrætsanlæg, børnedaginstitutioner, skolevæsen, visse dele af socialforsorgen og bestyrelsen af lokale veje for at nævne nogle eksempler. Der må også tillægges distriktsbyrådene rådgivende og indstillende myndighed på en række områder, bl. a. den lokale byplanlægning.

Opgavefordelingen fastlægges i kommunernes styrelsesvedtægter, som udarbejdes af indenrigsministeriet, eventuelt efter forhandling med de foreslåede fællesudvalg, hvorefter indenrigsministeren fremsætter lovforslag herom.

Det bør overvejes, om bemyndigelsen til at udskrive grundskyld skal tillægges distriktskommunerne, således at de på den måde kan udskrive skat til dækning af de særlige ønsker i den enkelte kommune, eller om de skal have lov til at fastsætte en vis lokal beskatningsprocent, der dog må have en lav maksimumsgrænse, f. eks. 2-3 pct.

Langkilde. Erik Hansen (Vejle amt).

A. Chr. Andersen. Niels Andersen,

næstformand.

Bernhard Baumgaard. Samuelsen.

Evald Kristensen. Th. Mikkelsen.

Peter Nielsen.

Asger Jensen,
formand.

Vestergaard Poulsen.

Søren Jensen. Arthur Jacobsen.

Ove Hansen. Peter Jørgensen.

Sogaard.

Krog Hansen.